

Nincs helye kártérítésnek azon az alapon, hogy egy anyának az eredménytelen terhességmegszakítás következményeként akarata ellenére gyermeke született (1959. évi IV. törvény 339. §, 348. §, 1952. évi III. törvény 164. §).

A felperes január 12-én hét hetes terhességének megszakítása érdekében - az ÁNTSZ Családvédelmi Szolgálatának előzetes engedélye alapján - kereste fel az alperes Szülészeti és Nőgyógyászati Osztályát, mert fiatal korára és válsághelyzetére tekintettel a terhesség megtartását nem vállalta. Az alperes orvosa a beavatkozást elvégezte, de a magzatkaparék szövettani vizsgálata elmaradt. A felperes február 5-én kontrollvizsgálat végett jelentkezett, amikor az őt kezelő orvos összehúzó méhet észlelt, majd a felperes április 2-án történt újabb jelentkezésekor az elvégzett ultrahangvizsgálat alapján húsz hetes terhességet állapított meg. Az alperes orvosa ekkor felajánlotta a felperesnek a terhesség megszakítását, de a felperes a húszéves életkorára, és a terhesség késői időszakában történő megszakításának kockázataira figyelemmel, a magzat megtartása mellett döntött. A gyermeke augusztus 27-én megszületett.

A felperes a módosított keresetében 4 000 000 forint vagyoni és 3 000 000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Arra hivatkozott, hogy az alperes orvosa a terhesség megszakításánál hibázott, a február 5-i kontrollvizsgálaton pedig tévedett, mert ekkor a terhessége már tízhetes volt, de azt az alperes orvosa nem vizsgálta. Az ő terhére nem róható, hogy a késői időpontban felajánlott újabb terhességmegszakító beavatkozásnak nem vetette alá magát.

Az alperes a kártérítés feltételeinek bizonyítása hiányában a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a terhességmegszakítás eredménytelensége nem róható a terhére, a tízhetes terhesség fel nem ismerésében megmutatkozó diagnosztikai tévedése pedig nem áll okozati összefüggésben a felperes kárával. A felperes helyes diagnózis esetén is választhatta volna a terhesség megszakítását vagy megtartását, és az utóbbi mellett döntött. Az egészséges gyermek világrajövele elvileg és jogilag amúgy sem értékelhető kárként.

Az elsőfokú bíróság az alperes kártérítési felelősségét az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 339. §-ának (1) bekezdése alapján - utalással a Ptk. 348. §-ára - megállapította, mert az volt az álláspontja, hogy az alperes orvosa a terhesség megszakítását a korábban hatályban volt, az egészségügyről szóló 1972. évi II. törvény 43. §-ának (2) bekezdésében foglaltak megsértésével végezte. A szakmai előírásaként megjelölt szövettani vizsgálatot nem végeztette el, holott a magzati boholy jelenléte vagy hiánya a beavatkozás sikerét bizonyíthatja volna. Ekkor a felperes kisebb kockázat vállalásával dönthetett volna a terhesség megszakításáról vagy megtartásáról. Az alperes orvosa elmulasztotta a kellő gondosságot az február 5-én elvégzett kontrollvizsgálat során is, mert a tízhetes terhességet nem ismerte fel, és a felperest nem hozta döntési helyzetbe. Ebből következően csak jóval később került abba a helyzetbe, hogy a nehezebb, és esetleg az egészségét is veszélyeztető, késői terhesség megszakításáról döntsön. Az alperes orvosának mulasztása folytán anyagilag és érzelmileg felkészületlenül került a felperes abba a helyzetbe, hogy húszéves korában, szakmai képzettség, állandó munkahely, önálló lakás és stabil párkapcsolat hiányában, akarata ellenére maradt terhes. Az ebből eredő nem vagyoni kárigényét az elsőfokú bíróság 1 000 000 forintban látta alaposnak, és ennek megfizetésére kötelezte az alperest február 5-étől járó késedelmi kamatával együtt. A felperes ezt meghaladó keresetét elutasította.

Az ítélet ellen az alperes fellebbezett, a felperes pedig csatlakozó fellebbezést nyújtott be.

Az alperes fellebbezésében az ítélet megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte, költségre nem tartott igényt. Álláspontja szerint a felperes nem bizonyította a kártérítésnek azokat a feltételeit, amelyeket a jogszabály értelmében neki kellett bizonyítania, vagyis azt, hogy orvosának jogellenes magatartásával okozati összefüggésben kár érte. A gyermek megszületése jogilag és etikailag sem minősülhet kárnak, ezért a kereset jogalapja hiányzik, de a kár összege sem bizonyított. Tanúbizonyítási indítványt tett a felperes életmódjának, vagyoni viszonyainak, külföldi munkavállalásának a bizonyítására.

A felperes a csatlakozó fellebbezésében a keresetet részben elutasító ítéleti rendelkezést sérelmezte, az ítélet részbeni megváltoztatását és az alperesnek a keresete szerinti 4 000 000 forint vagyoni és 3 000 000 forint nem vagyoni kár megtérítésére való kötelezését kérte. Álláspontja szerint az alperes mulasztása folytán az Alkotmányban rögzített önrendelkezési joga sérült meg, amely az általános cselekvési szabadság és a magánszférához való jog, végső soron az emberi méltósághoz való jog megsértését jelenti [1949. évi XX. törvény 54. § (1) bekezdés]. A jogellenesség alapja a személyhez fűződő jog megsértése, az elsőfokú bíróság által megítélt nem vagyoni kártérítés pedig nem áll arányban a jogsértés súlyával. A vagyoni kárigénye elutasítását is sérelmesnek tartotta, és arra

hivatkozott, hogy nem kényelmi szempontból, hanem súlyos válsághelyzete folytán kívánta a terhesség megszakítását. Erre figyelemmel engedélyezték azt a részére, ezért az elsőfokú bíróságnak az 1952. évi IV. törvény 75. §-ára történt hivatkozása nem alapozza meg a vagyoni kárigénye elutasítását. Utóbb maga is tanúbizonyítási indítványt tett, és az életmódjára, a vagyoni viszonyaira, valamint az alperes által tanúként bejelentett személlyel fennállott kapcsolatára négy személy tanúkénti kihallgatását kérte.

A fellebbezés alapos, a csatlakozó fellebbezés alaptalan. A felperes keresete kártérítés megfizetésére irányult, ezért a jogvita elbírálására irányadó anyagi jogi felelősségi szabály - a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése és 348. §-a - határozza meg, hogy az 1952. évi III. törvény 164. §-ának (1) bekezdése szerinti eljárási szabály folytán mely tények tekintetében, kit terhel a bizonyítási kötelezettség. Ehhez képest a felperesnek kellett bizonyítania, hogy az alperes jogellenes magatartásával okozati összefüggésben kár érte, és csak ennek bizonyítása esetén jöhet szóba az alperes kártérítési felelősség alóli mentesülése annak bizonyításával, hogy a magatartása nem volt felróható, vagyis, hogy orvosa a tőle elvárható legnagyobb gondossággal és körültekintéssel járt el. A perben nem volt vitás, hogy a felperes terhességmegszakítása eredménytelen volt, és ennek a vizsgálata - nyomban, majd később a terhesség fennállásának a megállapítása is - elmaradt, mégpedig az alperes orvosának a hibájából. Ha azonban a kereset azon alapul, hogy a károsodás oka a felperes akarata ellenére fennmaradt terhessége, vagyis az, hogy gyermeke született, és azt fel kell nevelnie, akkor mindenekelőtt azt kellett bizonyítania, hogy károsodás érte és ez az alperes orvosának magatartása miatt következett be. E feltételek bizonyítása a perben elmaradt, de nem is lehetséges, ebből következően az alperes kártérítési felelősség alóli mentesülésének a vizsgálata és a felelősségének a megállapítása - azon az alapon, hogy a legnagyobb gondosság és körültekintés tanúsítása elmaradt - téves.

Az adott ügyben éppen arról van szó, hogy van-e a felperesnek - valamely személyhez fűződő jogának megsértésén keresztül - olyan kára, amely alapja lehet a nem vagyoni kártérítésnek. Ilyen kára a felperesnek nem állapítható meg, mert nincs olyan, a jog által elismerhető személyiségi joga, amely azáltal sérült volna, hogy az általa kívánt terhességmegszakítás ellenére gyermeke született. Ilyen védelemre érdemes személyiségi jogsértést nem jelent az sem, hogy a felperes életvitele - értelemszerűen - alapvetően más lenne a gyermeke nélkül, mint egy gyermekkel, családban. Ez azonban az életminőség hátrányos megváltozását nem jelenti, így kártérítés alapja ez okból sem lehet. De nem lehetséges azon az alapon sem, hogy sérült volna a felperes önrendelkezési joga. Ez tényszerűen egyébként sem igaz, mert a terhesség huszadik hetében lehetséges volt a terhesség megszakítása, annak az elvégzése nem volt kizárt, és a nagyobb kockázat csak elvileg merülhetett fel, hiszen kockázata a korábbi terhességmegszakításnak is volt, magát a beavatkozást pedig a felperes akarta. A terhesség megtartásáról szóló döntését követő történéseknek már a felperes az okozója, ennek következtében a döntése következményeit neki kell viselnie, az alperesre való áthárításának nincs alapja.

A kártérítés feltételeinek bizonyítása körében tehát a felperes az őt terhelő kötelezettségnek nem tudott eleget tenni, ezért az alperes a keresettel érvényesített vagyoni, illetőleg nem vagyoni kártérítés megfizetésére nem kötelezhető.

A jogvita eldöntése szempontjából nem volt jelentősége a peres felek által felajánlott bizonyítás lefolytatásának, mert az érdemi döntéshez szükséges tényállás a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható volt.

A kifejtettakra figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét az 1952. évi III. törvény 253. §-ának (2) bekezdése alapján megváltoztatta, és a keresetet elutasította. (Legf. Bír. Pf. III. 26.339/2001. sz.)